

“Een grootoorvleermuis is geweldig om te tekenen”

Interview met Peter Twisk

Hij noemt zich een ‘publiekstekenaar’. De functie, die zijn tekening later zal hebben voor de gebruiker, speelt tijdens het werk voortdurend door zijn hoofd. Zijn tekeningen zijn ook erg gedetailleerd: “Het riet achter een zwemmende otter simpelweg als een vage vlek afbeelden kan ik niet.” Dat tekent Peter Twisk precies.

Veel mensen kennen je als de tekenaar van het boek Zoogdieren van West-Europa. Hoe ben je tekenaar geworden?

Ik wilde als kind eerst Swiebertje worden, toen boswachter en uiteindelijk tekenaar. Dat is eigenlijk allemaal wel een beetje gelukt. (Lacht). Vroeger tekende ik al veel. Toen ik redacteur werd voor het districtsblad Noord-Holland van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie, maakte ik daarvoor de voorplaten. Daarna ging ik het blad van de Zoogdierwerkgroep van de NJN doen en begon ik met zoogdiertekeningen.

Als plattelandsjongen uit Den Helder vertrok ik naar Breda om daar aan de Academie een tekenopleiding te volgen. Die bleek wat anders in te houden dan ik ervan verwacht had. Ik was op zoek naar tekentechnieken: die wilde ik leren. Maar ze lieten je maar wat zelf doen, totdat na het eerste jaar de beoordeling kwam. Een verpletterend oordeel voor mij, want ik werd weggestuurd. De decan vond mijn werk opeens niks en de docenten durfden mij toen niet meer te steunen. Ik ben hier nog steeds onzeker door. Nog steeds denk ik: straks komt er iemand die zegt dat ik helemaal niet kan tekenen. Ik vind mezelf ook een beetje een rommelkont, die het gebrek aan techniek probeert te maskeren. Later heb ik nog wel een opleiding voor reproductietekenaar gevolgd. Voor de rest heb ik het mij zelf geleerd.

Toen Marieke, mijn vrouw, naar de Academie in Maastricht ging, hebben we daar een aantal jaar gewoond. Daar deed ik veel veldervaring op met onder andere de ondergrondse woelmuis, de molmuis (de landvorm van de woelrat) en de hamster. Die laatste soort trof ik aan in mijn Longworth live-traps! Dode dieren die

ik vond, nam ik mee om te tekenen. In die periode, in 1984-1985, kwam via de Jeugdbond het tekenwerk voor de *Zoogdieren van de Benelux*, de voorganger van *Zoogdieren van West-Europa*. Sindsdien werk ik een deel van mijn tijd als tekenaar.

We lopen hier langs de Dommel bij Den Bosch en er vallen jou voortdurend dingen op. En een vleermuis op een dia kun jij als geen ander herkennen aan de band van de kenmerken die je ziet. Kijk je als tekenaar met een ander oog rond?

Als ik bezig ben met een tekening, dan kijk ik zeker anders. Je hebt dan de details nodig. Als ik bijvoorbeeld een tekening van een zwemmende otter maak, dan kan ik het riet daarachter niet als een vage vlek afbeelden. Het moet overtuigend riet zijn: het blad moet kloppen. Ik zou wel graag eens meer artistieke vrijheid willen nemen, maar tot nu toe heb ik dat nooit gedaan.

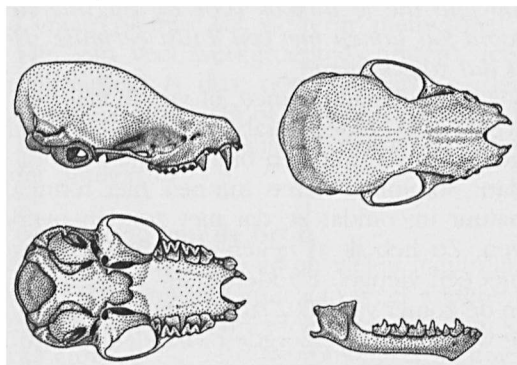

Op de omslag van Zoogdieren van West-Europa heeft de wolkenpartij de vorm van West-Europa - iets wat pas opvalt bij nadere bestudering of als iemand je erop wijst. "Precies de bedoeling," lacht Peter Twisk.

Wat vind je zelf het meest kenmerkend voor je tekenstijl?

Vooral die aandacht voor detail, denk ik. Voor tekeningen in kleur neem ik aquarelverf. Met aquarel heb ik een haat-liefdeverhouding. De combinatie van grote vlakken én details kun je met deze techniek maken, maar het is wel een uitdaging. Als ik een landschap wil tekenen met een kerk waar grootoorvleermuizen in zitten en de bomen daar omheen, dan moeten die bomen echt lindes zijn voor mij. Dus ik probeer, hoe klein zo'n boompje ook is, er toch een linde van te maken. Mijn manier van denken over een aquarel werkt ook door bij andere zaken: vanuit het grote verband naar de details toe.

Verder teken ik altijd doelgericht. Bijvoorbeeld: hoe werken mensen straks met deze schedeltabel? Daar denk ik dan voortdurend aan tijdens het tekenen. Ik ben een publiek-stekenaar, een illustrator.

Een watervleermuisschedel is van alle kanten getekend, om de gebruiker van dienst te zijn. Tekening: Peter Twisk

Wat maakt een tekening nu tot een goede tekening voor jou?

Als de boodschap overkomt, is een tekening geslaagd. Je moet in één keer snappen wat er staat, terwijl toch alle informatie erin zit.

Wat ik storend vind, is dat men bij een project eerst denkt aan de inhoud, aan de tekst. Als alles klaar is, dan pas komen de tekeningen. Je moet daar veel eerder aan beginnen! Het belang van de visuele boodschap wordt vergeten. Je moet meteen naar het héle verhaal kijken. Voor het overbrengen van informatie is beeld zelfs belangrijker dan tekst. Bij het maken van de brochure *Met vleermuizen overweg* voor Rijkswaterstaat (over vleermuizen in het landschap) heeft Herman Limpens mij er wel in een vroeg stadium bij betrokken: dat werkt veel fijner.

Omdat Zoogdier dit jaar vijftien jaar bestaat, houden we een verkiezing voor het favoriete zoogdier. Heb jij een lievelingszoogdier?

Voor mij is dat de grootoorvleermuis, omdat het zo'n wonderschoon beestje is en zo functioneel in elkaar steekt. Ook om te tekenen vind ik hem geweldig. Een das is mooi, maar die verliest het toch van de grootoor. Hier speelt ook de prachtige ervaring mee die ik had met een grootoorvleermuis. Hij cirkelde vlak om mij heen, nieuwsgierig naar de geluidjes van de batdetector en verlicht door het zwakke schijnsel van het schermpje.

De grootoorvleermuis als 'muze'? Peter Twisk tekent deze soort graag, met al zijn details.

Waarom fascineren zoogdieren jou?

Zoogdieren zijn onze naaste verwanten. Ze zijn het meest herkenbaar. We omringen ons met zoogdieren, de meeste huisdieren zijn het, maar van de wilde zoogdieren weten we opens weer weinig af. Met name aan vleermuizen zitten zoveel interessante aspecten. Door het vleermuisatlas-project weten we nu veel meer van deze soorten, en dat maakt ook weer verder onderzoek mogelijk. Dankzij de detector kunnen we gericht zoeken en krijgen we bijvoorbeeld een beter beeld van het belang van een gebied en van bomen voor vleermuizen.

Van wanneer stamt je eerste batdetector? En hoe verliep het vleermuisonderzoek in die tijd?

In 1978 kocht ik mijn eerste batdetector. Mijn vriend Jan Boshamer maakte er eentje zelf. In 1981 kwam een publicatie uit van Ingemar Ahlén over het herkennen van vleermuissoorten met een detector en met de NJN gingen we aan de slag. Eerst leefden er bij de oude garde nog bezwaren tegen de batdetector: was het wel mogelijk op die manier soorten te onderscheiden? Maar dit apparaat heeft zich duidelijk bewezen. Ook vond er een omslag

plaats van een kleine groep professionals, die aan vleermuizen werkten, naar veel vrijwillige veldwerkers.

Wouter Helmer deed in 1982, voor een doctoraalonderzoek rond Nijmegen, het eerste grote onderzoek in Nederland met een batdetector. Daarbij vond hij ook de eerste water-vleermuiskolonie in bomen. Deze soort bleek toen veel algemener dan op grond van de wintertellingen werd gedacht. Bij meervleermuizen zag je dat ook. Nederland is een zwaartepunt in het verspreidingsgebied van deze soort. Werd er eerst gedacht dat er 1000 meervleermuizen in ons land leefden, met de batdetector kwamen we opeens uit op schattingen van tienduizenden dieren. Zelf heb ik ook veel gebieden geïnventariseerd op vleermuizen. En tegenwoordig werk ik één dag in de week voor de VZZ, voor vleermuisinventarisaties en dergelijke.

Je bent secretaris van de vleermuiswerkgroep Noord-Brabant. Wat doe je met deze groep?

We doen onderzoek, organiseren lezingen en excursies. Twee jaar terug hebben we 400 vleermuiskasten opgehangen. Daarmee kunnen we in de zomer gewoon overdag de vleermuizen monitoren. Een waardevolle methode. Maar ik denk ook wel eens na over onderzoek aan andere kleine zoogdieren, of dassen. De VZZ zou meer moeten doen met dassen. Dat is niet het alleenrecht van Das & Boom. De vleermuiswerkgroep Noord-Brabant is ontstaan uit het vleermuisatlas-project en maakt geen deel uit van de VZZ. Maar dat kan wel veranderen als er, van beide kanten, tijd en moeite in gestoken wordt. De opzet van het atlasproject was trouwens heel goed: iedereen kon mee doen op zijn eigen niveau, en materialen waren te leen. Zo zou je nu ook het verspreidingsonderzoek in Nederland moeten aanpakken. Je hebt veel vrijwilligers nodig, dus je moet investeren in de opbouw van een waarnemersnetwerk. Daarbij moet je uitgaan van mensen die het leuk vinden om er in hun vrije tijd mee bezig te zijn en die iets uit kunnen kiezen dat bij hen past; je moet niet zozeer redeneren vanuit je eigen vraag. Eerder was ik ook betrokken bij de Veldwerkgroep van de VZZ. De zomerkampen elders in Europa bleken erg nuttig te zijn. Een van de eerste buitenlandse kampen was in 1989 te Culoz in de Franse Alpen. Daar leerden we hazelmuisnesten zoeken. Ik kan me mijn eerste hazelmuis nog erg goed herinneren. Geweldig! Daarna vond iedereen ook

opeens nesten in Zuid-Limburg. Met mistnet-onderzoek voor vleermuizen zie je nu hetzelfde patroon: eerst ervaring opdoen in het buitenland en het vervolgens toepassen in Nederland.

Peter Twisk laat bij hem thuis een laatvlieger vliegen. Dit dier is blind. Foto: Kamiel Spoelstra

De foto die je uitkoos voor bij dit interview toont jou samen met een 'huisvleermuis'. Hoe is dat zo gekomen?

Via de dierenambulance, of via de vleermuiswerkgroep Noord-Brabant, krijg ik soms gewonde vleermuizen binnen. Die verzorg ik dan. Sommige dieren kunnen niet terug de natuur in, omdat ze dat niet zouden overleven. Zo heb ik al negen jaar een laatvlieger met één vleugel: Fladdertje.

In de zomer van 2002 stond me een verrassing te wachten. Ik verzorgde naast Fladdertje ook een laatvliegervrouwje en op een dag hoorde ik een raar gepiep van boven komen. Toen ik ging kijken vond ik een pasgeboren laatvlieger! 'Julia' bleek kerngezond en ik heb de speelkamer van de kinderen gebruikt om haar een paar weken te laten oefenen met vliegen. Met een 'uitwenkast' kon ze langzaam aan het leven buitenshuis wennen en daar vliegt ze nu hopelijk nog rond.

Welk tekenwerk kunnen we nog van je verwachten?

We zijn met de KNNV Uitgeverij in gesprek over een vervolgboek: *Zoogdieren van Europa*. Dit moet een echt veldboek worden, dus naast beschrijvingen van het uiterlijk ook met methoden voor in het veld. Want wat heb je aan beschrijvingen als je de echte dieren nooit te zien krijgt?

Froukje Rienks

Verder kijken

<http://home.planet.nl/~twisk046>